

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrta leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrta leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 17. marca 1886.

Obs e g: Razglas. — Ruski lan na prodaj. — Čiščenje vina z kaolinom. — Gospodarske izkušnje. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Govor poslanca dr. Poklukarja o peticiji kranjskega obrtnega društva gledé obrtnega delovanja v prisilni delalnici. (Dalje.) — Iz državnega zбора. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.**Razglas.**

Na poskuševalnem vrtu c. k. kmetijske družbe na spodnjih Poljanah v Ljubljani so na prodaj sledeĉa semena in rastline:

Krompir sledeĉih sort:

Zborovski krompir. Ta krompir je šteti med najboljše krompirjeve sorte, zgodno zori, moĉno obrodi, je izvrstnega okusa in celó letos ni niĉ gnjil. Kilo po 5 kr.

Early Oneida. Enakih lastnosti kakor zborovski. Kilo po 5 kr.

Zgodnji roŹnik (Early Rose). Poznat dober krompir, zgodno dozori, je izvrstnega okusa in rodi v vsaki zemlji. Kilo po 4½ kr.

Snowflake. Zgodnji namizni krompir prve vrste. Kilo po 4½ kr.

Magnum bonum. Srednje-zgodnji krompir, dober za jed in moĉno obrodi. Kilo po 4½ kr.

Paterson. Rudeĉe-lisasti krompir za vsako zemljo, srednje-zgodnji in dobrega okusa. Kilo po 4½ krajc.

King of the Earlies. Najzgodnejši namizni krompir. Kilo po 4½ kr.

Late rose (pozni roŹnik). Ta sorta je zeló trepeŹna in bogato obrodi. Kilo po 4½ kr.

Ribniĉan. Izvrstna domaĉa pozna sorta, dobra za vsako zemljo. Kilo po 4½ kr.

Drevje:

Visokodebelnate jablane in hruške po 30 do 40 krajc.

Visokodebelnati orehi (2—3 metre visoki) od 20 krajc. naprej.

Divji kostanji (visokodebelnati) od 20 krajc. naprej.

Kupci naj se oglašajo pri oskrbniku poskuševalnega vrta c. k. kmetijske družbe na spodnjih Poljanah v Ljubljani.

Glavni odbor c. k. kmetijske družbe.

Razglas.

Podpisani odbor daje gospodarjem ljubljanskim in ljubljanske okolice na znanje, da si zamorejo svoje Źitno seme oĉistiti na druŹbinem Źitoĉistilnem stroju (trièr), ki jim je na razpolaganje proti odškodnini desetih krajcarjev za hektoliter na vrtu c. k. kmetijske družbe na spodnjih Poljanah v Ljubljani.

Oglase sprejema oskrbnik imenovanega vrta.

Glavni odbor c. k. kmetijske družbe.

Ruski lan

je došel; kdor si ga je naroĉil, naj pride hitro po-nj v pisarno c. k. kmetijske družbe. — Cena mu je letos 16 gold. 27 kr. za hektoliter ali pa 5 gld. za stari mernik.

Āišĉenje vina s kaolinom.

Spisal R. Dolènc.

Dostikrat se kako vino, bodi-si ĉrno, posebno pa belo, nikakor samo uĉistiti noĉe. Kaj vse da utegne taki neljubi kletarski prikazni vzrok biti, noĉem danes razpravljati. Povedati pa hoĉem, kako da se lahko tako vino z domaĉim, zdravju ĉisto in golo niĉ škodljivim sredstvom, hitro oĉisti.

To sredstvo je „kaolin“ ali porcelanasta ilovica, iz katere se porcelanasta posoda dela, kakorŹna se v Ārni pri Kamniku na Gorenjskem koplje. Gospod Gustav Obersteiner, lastnik jame, v kateri se taka ilovica koplje,*) daje metriĉni stot loco Kamnik za 2 gold. 35 kr. Za ĉišĉenje vina se je rabi 1 kilo na hektoliter. Torej stane, ne raĉunŹi preteŹnino, ĉišĉenje enega hektolitra vina le 2·3 kr., z gelatino uŹe 6·6 kr. Nobeno drugo ĉistilo, kakor jajĉji beljak, gelatina, ribji klej ali beljuga itd. ni tako po ceni.

Āišĉenje vina z kaolinom ima pa memo ravno naŹtetih sredstev Źe druge prednosti, kakor: 1. Āišĉenje

*) NemŹki naslov: „Gustav Obersteiners Koalin-, Berg- und Schlemmwerke zu Stein in Krain“.

samo je najpriprostejši, pri nobenem drugem čistilu ne tako. 2. Ako se s kaolinom čiščeno vino v dveh, k večemu treh tednih popolnoma ne očisti, se sme vino še enkrat dobro z dniščem kaolina pomešati, naj kar se vino gotovo popolnoma očisti. Ako se z drugimi čistili čiščeno vino noče učistiti, to je, ako vino noče čistila sprejeti, se ne sme tako vino nič pomešati, marveč se mora kalno pretočiti, ter filtrirati. 3. Z kaolinom čiščenega vina ni potreba pretakati, to je, iz dnišča presneti, in naj bode v še tako gorki kleti. Z drugimi čistili čiščeno vino se sme pa le v zimskem času na dnišču ležati pustiti, kajti v poletnem času se kaj lahko na veliko škodo vinu dnišče v gorki kleti razkrojevati prične. 4. Eni in isti kaolin rabi se lahko večkrat za čiščenje, vsa druga čistila pa le enkrat. Da se kaolin večkrat rabi, treba ga je samo izprati po porabi dobro z vodo, katera se, ko se je kaolin na dnu posode vlegel, odlije, kaolin sam se pa na solncu posuši. 5. S kaolinom se lahko vsako vino čisti, ker ga vsako rado sprejme, ne tako z drugimi čistili. 6. Kaolin tudi vinu nič barve ne odvzame, in kaolin izloči se zopet ves iz vina, pri družih čistilih temu ni povsem tako. Rabi se pa kaolin kaj prosto tako-le: Vzame se ga, kakor uže rečeno, na vsaki hektoliter vina, katerega mislimo čistiti, en kilogram, ako je vino močno kalno. Ako je pa vino le malo kalno, zadostuje tudi le pol kilograma. Da se določi, je li treba celi kilogram ali pa le pol kilograma kaolina vzeti, se dene v eno pollitersko steklenico vina 5 gramov, v drugo pa le 2½ grama kaolina, ter se prav dobro pomeša. Ako se tudi z le 2½ grami učisti, ni treba na hektoliter 1 kilograma jemati, ampak le pol kilograma. Določena množina kaolina se v možnarju fino drobi, to je, v moko spremeni. Zadobljena moka pomeša se pa z vinom, katero se misli čistiti, tako da se zadobi redkemu beljenju podobna zmes.

Tako zadobljeno belenje se izlije v sod, kjer se s kako palico, prav dobro vinu primeša, potem pa popolnoma na miru pusti, dokler se ne učisti. Ako se vino v 2 tednih popolnoma ne učisti, se lahko, kakor povedano, zopet premeša. Pomeša se tudi lahko trikrat. Edina, pa kaj majhna napaka čiščenja z kaolinom je ta, da se vino nekoliko počasnejši čisti kakor pa z drugimi čistili. Da kaolin kakega za vino neprijetnega duha ne zadobi — na priliko, po plesnobi — je potrebno, da ga imamo na popolnem suhem prostoru shranjenega.

Da se s kaolinom prav po ceni vino čisti, je najbolje, ako ga koj 100 ali vsaj 50 kilogramov po železnici naročimo, kajti majhne množine po pošti sprejemanje podraži poštnina jako. Kaolin je namreč težak, in potrebuje se ga na hektoliter veliko več kakor družih, toda veliko dražjih čistil.

Rastlinsko življenje.

1. Razvoj in razplod rastlin.

(Dalje.)

V določenem času, to je, kedar prašnice dozori, razprezajo se podolgoma ali pa na posameznih mestih in izsujejo svoj cvetni prah kakor majhen oblakič iz sebe; nekatera zrna tega cvetnega prahu pridejo potem na mesto svojega namena, to je, na pestič. V tistem času je pestič prevlečen z nekako smolo, katera prileplja cvetni prah na pestič. Navadno stojé prašniki tako proti pestiču, da more ta lahko prah v sebe sprejemati. Časih pa temu vendar ni tako, ker so

prašnične niti ali prekratke ali pa sedé prašniki v drugih cvetih, ali pa še celó na drugih rastlinah. V tem slučaju prevzamejo veter in žuželke, posebno bčele, ta opravke, da prenašajo cvetni prah na pestič. Če potrgamo prašnice iz cveta poprej, kakor so se razprezale, ne razvije se nikakoršen plod ali sad. Umetno se oprasé cveti tako, da se jim vzamó lastni prašniki, in da se njihov pestič oprasí s cvetnim prahom iz kake druge rastline. Na ta način skušajo vrtnarji narajati mešane vrste, tako imenovane nove odrode, sprevržke ali sorte rastlin.

Z oprasenjem ali vplodenjem je namen cvetja dosežen: lepo cvetno listje odpade, prašne niti zvenejo in sedaj prične se debeliti pestič in stvorjati plod ali sad (seme). Po tem, kako se poprejšnji cvetovni deli med dozorevanjem pločevom spremené, postanejo razne vrsti po zunanje različnih plodov. Plodovi so ali listasti ali usnjasti ali trdi kakor kamen, ali strženasti, mesnati itd., zato jim pa dajemo različna imena, kakor storž, strok, mehurek, glavica, lusk, golec, rožka, oreh, jagoda, koščičasti plod, jabelko itd. Mnogokrat je v zunanjih plodovih delih nakopičeno staničje, ki ima v sebi škrob, sladkor, sluz, tolščo ali kisline itd., zavolj česar so ti nebitni plodovi deli za naše potrebe, se vé da, mnogokrat imenitnejši, kakor njegovo seme.

Mnogo rastlin je mogoče pomnožiti tudi na drug način, ne le samo s semenom. Tako imajo na pr. še nerazviti popki ali očesa nekaterih rastlin lastnost narediti korenine in debla, na pr. krompir, čebula itd. Mnogo naših travniških rastlin razplodi in pomnoži s pomočjo podzemeljskih izrastkov, kar je za kmetovalca zeló koristno. V drugem slučaju dela pa ta lastnost zopet kmetovalcu veliko škodo, ker one plevelne rastline, ki se na ta način pomnožujejo, so najhujša nadloga kmetovalčeva na njivi. Kdo ne pozna nadležnega plevela pirnice? V tej lastnosti rastlin ima pa kmetovalec tudi sredstvo, rastline pomnoževati, kakor s potikovalci hmela, s kolčmi trte, beke, topoli itd. Pa ne le pod zemljo pustimo razvijati posamezne popke in očesa, ampak tudi na rastlinah zunaj zemlje. Ako pride oko drevesa ali celi pogank z večimi očesi na drugo drevo v enake razmere, prično se te popi ali očesa tudi razvijati. To delo imenujemo okulovanje ali cepljenje (požlahtnjevanje).

2. Notranja sestava rastlin.

Ako naš slovenski kmetovalec enkrat nekoliko spozna skrivnostno delovanje narave, rad bi vedno več o tem poizvedel. Sedaj poznamo uže jednotere redilne snovi rastlinine, vemo, kaj rastlina iz njih zná narediti, preostaja nam toraj še vedeti, kako je delovanje v rastlini. Tudi o tem, dragi kmetovalec, hočem te v naslednjem na kratko podučiti.

Ako vzamemo, na pr. zeleno bilko ene ali druge rastline ter jo pretrgamo, ne najdemo družega v njej, kakor enakomerno zeleno, sočno tvarino. Ako pa to tvarino natančneje ogledamo pod povečevalnim steklom ali mikroskopom, najdemo, da obstoji iz tisuč in tisuč neizmerno majhnih mehurčkov. Tak mehurček imenujemo stánico. Stánica je prvotna snov vsacega rastlinskega organizma, kí je nastala iz protoplasme. Protoplasma je toraj prvotno tvorilo stanic, in je obstoječe iz neke krčljive beljakovnate snovi. Stánico odeva stanična mrenica, v sebi ima pa stanično jedro. Iz ene stanice razmnoži se mnogo družih. Razmnožitev pri stanicah je dvojna, notranja in po delitvi. Pri notranji razmnožitvi nastanejo v stánici matici iz protoplasme mlade stanice. Kedar se pa stanica pomnoži po delitvi, razdrobi se navadno naprej